

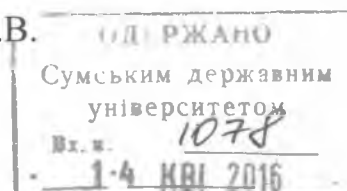
Відгук

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Рябенкова Олексія Віталійовича на тему: «Організація системи фінансового контролінгу на промисловому підприємстві», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження

В умовах кризового фінансового стану підприємств промислового комплексу України, який виявляється у їх низькій інвестиційній та інноваційній активності, втраті ними рентабельності, низькій енерго- та витратоефективності, зниженні конкурентоспроможності продукції на внутрішніх та зовнішніх ринках, високому рівні зношеності основних промислових фондів, дефіциті власного оборотного капіталу, втраті фінансової стійкості та платоспроможності, особливого значення набуває організація ефективних систем фінансового контролінгу, спрямованих на комплексне використання методів, технологій та інструментів аналізу, планування, внутрішнього контролю для інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Організація систем фінансового контролінгу на промислових підприємствах є одним із основних напрямів розвитку сучасного механізму фінансового менеджменту, що стає дедалі більш актуальним в умовах ринкової трансформації економіки країни, посилення конкуренції, зростання ризиків діяльності. Головною метою організації систем фінансового контролінгу на промислових підприємствах в сучасних умовах є управління їх ринковою вартістю, що передбачає комплексне використання потенціалу прибутковості і мінімізацію ризиків втрати ринкової вартості, у тому числі розробку підходів до оцінювання їх рівня, а також комплексної системи методів та інструментів фінансового контролінгу, спрямованих на досягнення максимального довгострокового ефекту від використання фінансових ресурсів промислового підприємства. Однак, більшість з означених питань залишаються недостатньо дослідженими і розробленими як з теоретичної, так і з прикладної точки зору, що і обумовлює актуальність теми дисертаційної роботи Рябенкова О.В.

Наукова задача, вирішенню якої присвячена дисертаційна робота, знайшла відображення в працях як зарубіжних, так і вітчизняних учених, що, з одного боку, – складає наукове підґрунтя для продовження наукового пошуку в заданому напрямку, а з іншого, – узагальнення досягнень світової та вітчизняної економічної думки з даної проблематики свідчить про фрагментарний та незавершений характер цих досліджень у окремих теоретичних та прикладних аспектах, що потребує пошуку шляхів комплексного та системного вирішення існуючих проблем у даному напрямку дослідження.

Погоджуємось з висновками автора щодо необхідності подальшого розвитку фінансового контролінгу як складової вартісно-орієнтованого стратегічного управління. Поглиблення потребує також питання оцінювання потенціалу прибутковості та рівня фінансового ризику втрати ринкової вартості як орієнтирів прийняття управлінських рішень в системі фінансового контролінгу на підприємстві. Крім того, невирішеними залишаються питання формування ефективної організаційної структури системи фінансового контролінгу на промислових підприємствах, оптимізації структури витрат на підприємстві. До того ж, актуальною залишається проблема удосконалення окремих аспектів організації систем фінансового контролінгу на промислових підприємствах (визначення основних таргетів фінансового контролінгу на підприємстві, формування фінансової структури підприємства, обґрунтування вибору стратегії розвитку підприємства) з урахуванням впливу зміни фінансового стану на ринкову вартість підприємства.

Таким чином, розроблені дисертантом методичні засади та практичні рекомендації щодо організації системи фінансового контролінгу на промисловому підприємстві в контексті ефективного використання потенціалу прибутковості слід вважати цілком актуальними та такими, що мають важливе теоретичне та практичне значення.

**Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами,
пріоритетними напрямками розвитку науки**

Тематика дисертаційної роботи відповідає державним і галузевим науковим програмам і темам.

Наукові положення автора використовувались під час виконання науково-дослідних тем “Механізми вартісно-орієнтованого управління підприємством” (номер державної реєстрації 0113U008383); “Фундаментальні основи управління сталим розвитком підприємства, території, суспільства” (номер державної реєстрації 0113U007870), “Методологія інноваційного забезпечення сталого розвитку підприємництва” (номер державної реєстрації 0113U007871), “Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів” (номер державної реєстрації 0109U006782) в Сумському державному університеті та в Українській академії банківської справи.

При підготовці звітів за цими темами використані конкретні розробки дисертанта, що стосуються, зокрема, врахування фінансово-економічних проблем розвитку промислових підприємств України, ризикованості, функціональних особливостей інструментарію при формуванні систем фінансового контролінгу на промисловому підприємстві, а також оцінювання потенціалу прибутковості і рівня фінансового ризику підприємства.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, викладені в дисертації, у повній мірі досліджені, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік узагальнених, систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором робіт вітчизняних і закордонних вчених та фахівців з питань економічної теорії, менеджменту, економіки та фінансів підприємства, економічного аналізу та контролю, проблем управління ризиками. Поряд із науковою літературою, автор опрацював законодавчі, нормативно-правові акти, типові методики, статистичну інформацію. Висновки є логічно обґрунтованими, повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями їхнього використання у процесі організації систем фінансового контролінгу на промисловому підприємстві.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

У дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано сукупність положень, які характеризуються суттєвою науковою новизною і свідчать про

особистий внесок її автора в розвиток економічної науки, який полягає у вирішенні науково-прикладної задачі щодо створення теоретичного та методичного підґрунтя щодо організації системи фінансового контролінгу на підприємстві на основі ефективного використання потенціалу його прибутковості та управління фінансовими ризиками.

У роботі поглиблено концептуальні засади організації системи фінансового контролінгу на промисловому підприємстві (стор. 35) шляхом використання структурного підходу, що дозволило конкретизувати функції, цілі, завдання, принципи та елементи системи фінансового контролінгу у розрізі виділених автором її оперативно-тактичної, стратегічної та організаційно-методичної підсистем, а також функціональних складових системи – інформаційне, методологічне та організаційно-технічне забезпечення. Пропозиції автора дозволили ідентифікувати роль фінансового контролінгу в системі управління підприємством за рахунок виокремлення його спеціальних та загальних функцій, забезпечити вибір ефективних методів та інструментів контролінгу залежно від відмінності у цільовій спрямованості фінансового контролінгу для певних типів його об'єктів та суб'єктів при використанні різних методів організації фінансів підприємств.

Істотне місце у дисертаційній роботі відводиться формалізації таргетів системи фінансового контролінгу на промисловому підприємстві, у якості яких запропоновано використовувати рівень фінансового ризику втрати ринкової вартості та рівень потенціалу прибутковості підприємства.

Автором розвинуто науково-методичні підходи до оцінювання фінансового ризику втрати ринкової вартості підприємства з позиції комплексного підходу, що передбачає врахування інтегрального впливу показників фінансового стану підприємства на формування економічної доданої вартості підприємства з урахуванням пріоритетності їх моніторингу в системі фінансового контролінгу на підприємстві за рахунок поєднання в одному алгоритмі методів експертної оцінки, нормалізації, таксонометричного аналізу, мінімаксного підходу (стор. 98 – 127).

Заслуговують на увагу пропозиції автора щодо управління фінансовими ризиками діяльності підприємства в системі фінансового контролінгу на основі оптимальної стратегії, яку запропоновано обирати за допомогою інструментарію економіко-математичного моделювання, що враховує залежність очікуваного фінансового ризику від нормативних

обмежень та складу підконтрольних показників, прийнятих в системі фінансового контролінгу на підприємстві. Так, запропонований автором алгоритм варіативної оптимізації дозволяє обґрунтовувати вибір фінансової стратегії розвитку промислового підприємства серед трьох альтернатив – гнучкого управління, управління в межах існуючої ресурсної бази та нормативного управління (стор. 128 – 134).

Заслуговує на увагу розроблена автором типізація центрів відповідальності підприємства (стор. 146 – 148), яка дозволяє враховувати в процесі формування організаційної підсистеми системи фінансового контролінгу на підприємстві функціонально-технологічної особливості різних видів контролінгу за рахунок виділення стратегічних фінансових і оперативних господарських центрів відповідальності, а також створювати цілісну ієрархічно впорядковану фінансову структуру підприємства за рахунок ідентифікації взаємозв'язків між класами, типами, видами центрів відповідальності за різними класифікаційними ознаками.

До суттєвих здобутків автора слід віднести методичні засади оцінювання потенціалу прибутковості підприємств, які передбачають розрахунок інтегрального рівня відповідності стану використання чинників формування економічної доданої вартості підприємства середньоринковим показникам, а також дозволяють встановити клас потенціалу прибутковості підприємства (оптимальний, нормальний або незадовільний) і обрати відповідний йому інструментарій управління (стор. 166 – 168).

Позитивно також можна охарактеризувати запропонований дисертантом методичний підхід до визначення оптимальної структури витрат промислового підприємства, що передбачають застосування одного з найбільш перспективних з точки зору використання в збалансованих системах показників для цілей стратегічного управління підприємствами критеріїв оптимізації – максимізацію ринкової вартості підприємства (стор. 177 – 193). За результатами апробації розробленого науково-методичного підходу для сукупності підприємства промислового комплексу України та одного з провідних підприємств машинобудування ПАТ “Сумське НВО ім. М. В. Фрунзе” було визначено, що оптимальною є структура витрат, у якій операційні витрати промислового підприємства становлять понад 80% (стор. 194 – 195).

Наведені положення суттєво розвивають теорію і практику організації систем фінансового контролінгу на промислових підприємствах у контексті ефективного використання потенціалу прибутковості та управління фінансовими ризиками, призначені для використання в практиці розробки систем фінансового контролінгу на підприємствах та державних програмних документів та нормативно-правових актів у сфері регулювання діяльності промислових підприємств і промислової політики.

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих працях і авторефераті

Вивчення матеріалів дослідження та автореферату здобувача свідчать про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи. Дослідження має концептуальний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи. В авторефераті в повній мірі розкрито всі основні наукові результати, які отримано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи. Дисертація та автореферат відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, що пред'являються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Наукові положення, висновки і результати дослідження опубліковано у 24 наукових працях загальним обсягом 16,64 друк. арк., з яких особисто автору належить 8,43 друк. арк., у тому числі: підрозділи у 2 колективних монографіях, 9 статей у наукових фахових виданнях України (з них: 5 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз); 13 публікацій у збірниках тез доповідей конференцій. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта відображено повною мірою.

У цілому дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу. Дисертація містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, графіків, які подаються безпосередньо в основній частині дисертації і виносяться в додатки.

Значення дослідження для науки та практики, шляхи використання його результатів

Наукова значущість отриманих результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації науково-методичних підходів як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності. У своєму інтегральному вигляді результати дисертаційної роботи спрямовані на вирішення важливої науково-практичної задачі, що виявляється у розробці нових та вдосконаленні існуючих підходів до організації систем фінансового контролінгу на промислових підприємствах, зокрема, в частині забезпечення формування, оцінювання та використання потенціалу прибутковості у контексті мінімізації ризиків втрати ринкової вартості підприємства та оптимізації обсягів і структури витрат.

Практичне значення наукових результатів, одержаних в дисертаційній роботі, визначається конкретною спрямованістю висновків, рекомендацій та пропозицій автора, а також обґрунтуванням методичного підґрунтя організації системи фінансового контролінгу на промисловому підприємстві у контексті ефективного використання потенціалу прибутковості.

Розроблені дисертантом методичні положення можуть бути використані промисловими підприємствами України (при організації систем фінансового контролінгу) та органами державної влади (при обґрунтуванні промислової політики). Це дозволить удосконалити процес управління фінансовими ресурсами промислових підприємств, подолати кризові явища у формуванні їх фінансового стану, підвищити конкурентоспроможність, інноваційну активність та інвестиційну привабливість підприємств.

Зокрема, конкретні положення дисертації впроваджено у діяльність ПрАТ "ПЕЕМ "Центральна енергетична компанія" (довідка від 10.11.2014 р. № 12/2528) – щодо розробки фінансової структури підприємства за центрами відповідальності, вибору стратегії розвитку промислового підприємства на основі рівня фінансового ризику; ПАТ "Сумське НВО ім. М. В. Фрунзе" (довідка від 31.12.2014 р. № 39-04/16) – щодо оцінювання потенціалу прибутковості підприємств, розробки моделі фінансового контролінгу промислового підприємства; ПАТ "Сумихімпром" (довідка від 17.10.2014 р. № 35-7/459) – щодо визначення оптимальної структури витрат та оцінювання фінансового ризику на підприємстві.

Одержані наукові результати використовуються в навчальному процесі Сумського державного університету та ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ” при викладанні дисциплін “Фінансовий контролінг”, “Фінансовий менеджмент”, “Фінансова діяльність суб’єктів підприємництва”, “Управління фінансами акціонерних товариств”, “Управління фінансовими ризиками” (акти від 26.09.2014 р. та 15.09.2015 р.)

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних Рябенковим О. В. результатів, слід зазначити деякі дискусійні положення, недоліки та зауваження, що мають місце в дисертаційній роботі.

1. У процесі здійснення декомпозиційного аналізу понятійно-категоріального апарату дослідження сутності фінансового контролінгу (стор. 15-30), окрім підходів вітчизняних та російських дослідників, доцільно було б також висвітлити напрацювання західних економістів, що дозволило б посилити теоретичну значимість дослідження дисертанта.

2. На стор. 35 дисертації представлено концептуальні засади фінансового контролінгу на промисловому підприємстві. Проте, з нашої точки зору, додаткового обґрунтування вимагає розподіл суб’єктів контролінгу за методом організації фінансів підприємств, оскільки промислові підприємства переважно функціонують на засадах комерційного розрахунку.

3. Запропоновані автором підходи до оцінювання фінансового ризику втрати ринкової вартості підприємства (стор. 98 – 127) та потенціалу прибутковості промислового підприємства (стор. 166 – 168) передбачають врахування дев’яти факторних показників. З метою підвищення економічної об’єктивності запропонованих методик доцільно було б провести аналіз інтенсивності впливу цих факторів на результативний показник, відносно якого встановлюються таргети системи фінансового контролінгу – ринкову вартість підприємства.

4. Вважаємо, що науково-методичний підхід до оцінювання потенціалу прибутковості підприємства в системі фінансового контролінгу на промисловому підприємстві мав би більш практичну цінність та об’єктивність за умови використання вагових коефіцієнтів у процесі визначення інтегральної рейтингової оцінки потенціалу прибутковості підприємства (етап 5), а також, на нашу думку, додаткового обґрунтування

потребує визначення меж у рамках 3 етапу реалізації запропонованого науково-методичного підходу до оцінювання потенціалу прибутковості підприємства (стор. 167).

5. З нашої точки зору, дискусійним та таким, що потребує додаткового обґрунтування, є підхід до визначення потенціалу прибутковості на основі порівняння певних параметрів функціонування промислового підприємства з середньоринковими показниками (стор. 166 – 168), оскільки при визначенні еталонних значень варто рівнятися до лідера на ринку або спиратися на більш складний інструментарій, наприклад, стохастичний фронтірний аналіз.

6. У контексті реалізації науково-методичного підходу до управління фінансовими ризиками діяльності в системі фінансового контролінгу підприємства автор виокремлює три стратегії, визначені на основі параметричного програмування та побудови економіко-математичних моделей варіативної оптимізації (стор. 127 – 134). Однак, на наш погляд, дискусійним є обмеження альтернатив для вибору стратегії управління лише трьома варіантами. Більш доцільно, з огляду на виділення автором двох основних таргетів системи фінансового контролінгу для промислового підприємства (рівня фінансового ризику втрати ринкової вартості та рівня потенціалу прибутковості), запропонувати стратегії управління на основі побудови двомірної матриці з використанням запропонованих якісних оцінок класів потенціалу прибутковості (нормального, оптимального і незадовільного) та рівнів фінансового ризику (катастрофічного, високого, середнього, низького та відсутність ризику).

Проте вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної дисертаційної роботи та не знижують її наукову і практичну цінність.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Рябенкова О. В. являє собою цілісну, завершену, самостійно виконану, кваліфіковану наукову працю, в якій на основі проведених автором досліджень отримані нові науково обґрунтовані результати щодо вирішення важливої й актуальної науково-прикладної задачі, що виявляється у розвитку нових та удосконаленні існуючих підходів до організації системи фінансового контролінгу підприємства на основі

ефективного використання потенціалу його прибутковості та управління фінансовими ризиками.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни. Автореферат є автентичним за змістом і відображає основні положення дисертації. Наукові положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача, які відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються емпіричними результатами. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Рябенкова О.В. на тему «Організація системи фінансового контролінгу на промисловому підприємстві» за змістом і оформленням відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19 липня 2015 року), що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Рябенков Олексій Віталійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,

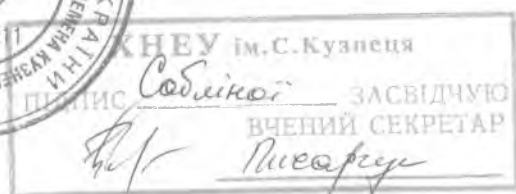
доцент кафедри фінансів

Харківського національного економічного

університету імені Семена Кузнеця

Міністерства освіти і науки України,

кандидат економічних наук, доцент

Н. В. Сабліна